

**PROGRAM PARTIJE
ROMANI INICIYATIVA**

Gračanica, april 2024.god.

Polazeći od složenosti političkih prilika na Kosovu, odgovornosti predvođenja i zastupanja zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i potrebe davanja adekvatnog političkog odgovora na aktuelne i buduće izazove, prisutni partije Romani Inicijativa, na zasedanju održanom ____/____/2024. godine u Gračanici, utvrdili su

PROGRAM PARTIJE ROMANI INICIYATIVA

Romani inicijativa je politička organizacija Roma, i ostalih građana Kosova koji prihvataju njena programska načela i ciljeve.

Romani inicijativa ideološki pripada grupaciji stranaka evropskog političkog centra.

Odlučni smo da sa legitimnim predstavnicima ostalih građana i naroda na Kosovu posvećeno radimo kako na zaštiti i daljoj afirmaciji nacionalnih, verskih, kulturnih, jezičkih i drugih posebnosti i nasljeđa zajednica Roma, Aškalija, Egipćana i svih drugih naroda i zajednica, tako i na dostizanju ideala slobode, pravde, mira, demokratije, zajedništva, ravnopravnosti, solidarnosti, socijalne kohezije, efikasne ekonomije, održivog i ravnomernog razvoja i zaštite životne sredine.

U narednom periodu, u fokus naše politike stavićemo zalaganje za:

- suštinsku ravnopravnost svih građana, pripadnika svih naroda i zajednica na Kosovu, u svim segmentima društva i svim javnim politikama. Uz postovanje Ustava Kosova I zakonodavstva.
- obezbeđenje pretpostavki za puno korišćenje posebnih manjinskih prava i sloboda u cilju zaštite identiteta Roma, Aškalija, Egipćana, pojedinačno i u zajednici sa sunarodnicima Koje su zakonima I Ustavom Kosova zagantovane;
- delotvorno učešće Roma, u javnom životu, autentično predavljanje u državnom i lokalnim parlamentima, srazmernu zastupljenost u javnim službama, organima državne i lokalne vlasti;
- sekularno uređenje države, zakonsku zaštitu verskih sloboda i uverenja, ravnopravni tretman svih verskih zajednica i njihovu autonomnost u radu, pravednu restituciju njihove imovine i zaštitu imovinskih prava;
- decentralizaciju i regionalizaciju vlasti primereno potrebama lokalnog stanovništva, u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi;
- održivi ekonomski razvoj, ravnomerni razvoj svih regiona i područja, ubrzani razvoj manje razvijenih područja, očuvanje i unaprijeđenje životne sredine;
- unapređenje međudržavne i prekogranične saradnje, posebno sa državama u kojima, kao autohtono stanovništvo, žive pripadnici Roma, Aškalija, Egipćana.
- unapređenje institucionalne saradnje sa dijasporom i iseljenicima, prilagođene potrebama očuvanje njihovog nacionalnog, kulturnog, jezičkog i verskog identiteta.
- efikasnu i racionalnu upravu, jačanje kapaciteta institucija a posebno policije, tužilaštva, pravosuđa, institucija za suzbijanje kriminala i korupcije i obezbeđenje temeljnih ljudskih prava;
- dalju demokratizaciju društvenog i političkog ambijenta, jačanje uloge civilnog sektora, slobodne i profesionalne medije;

- zaštitu privatne svojine, tržišnu ekonomiju i slobodu preduzetništva;
- podsticajne mere države za otvaranje novih i održivih radnih mesta, dostojanstvene uslove rada, razvijen socijalni dijalog.
- unapređenje obrazovanja, kulture i sporta.
- odgovornu socijalnu politiku, efikasnu politiku suzbijanje siromaštva, naglašenu brigu za potrebe ranjivih socijalnih grupa;
- unapređenje položaja mladih, žena i starijih osoba, stvaranje uslova da se aktivno uključe u društvene i ekonomske tokove;
- afirmaciju antifašizma, suprostavljanje ksenofobiji, istorijskom revizionizmu;

NAČIN DELOVANJA PARTIJE ROMANI INICIYATIVA

Romani Inicijativa će se za ostvarivanje svojih programskih ciljeva isključivo služiti demokratskim sredstvima, pridobijanjem birača, učešćem u radu predstavničkih tela i organa izvršne vlasti kao i lobiranjem kod partnerskih partija u region.

Rešenja za aktuelne i buduće izazove i potrebe građana pronalazićemo argumentovanim dijalogom, dogovorom i principijelnim kompromisima sa ostalim političkim predstavnicima građana Kosova.

Romani Inicijativa će političku aktivnost realizovati kroz efikasnu i decentralizovanu partijsku organizaciju u zemlji i podružnicama u dijaspori.

ZAJEDNICE ROMA NA KOSOVU

Romi su autohtone zajednica, koje su trajno vezale sudbinu za svoju domovinu, odlučan da sa drugim građanima i narodima Kosova gradi demokratsku, stabilnu i prosperitetnu državu i napredno društvo.

Romani Inicijativa će sa legitimnim predstavnicima građana strpljivo i posvećeno, raditi na suštinskom dijalogu u cilju uspostave demokratskog i pravednog društva koje podjednako uvažava i tretira sve nacionalne, verske, kulturne i druge posebnosti našeg društva, kako bi se dostigao ideal sadržajnog i stabilnog građanskog društva na Kosovu.

LJUDSKA PRAVA I SLOBODE I POSEBNA – MANJINSKA PRAVA

Demokratija, dosledna primena zakona i efikasna uprava koja je u službi građana su suštinska zalaganja naše stranke. Naš cilj je čovek kao slobodna ličnost, bez obzira na veru, naciju, rasu, jezik, pol i njihov društveno-politički položaj i političko uverenje. To može biti ostvareno samo ako su mu garantovana i dostupna sva individualna i kolektivna prava i slobode.

Zalažemo se za punu zaštitu i afirmaciju ljudskih prava i sloboda a posebno manjinskih kako su garantovana i definisana u odgovarajućim dokumentima OUN, SE, EU i u našem zakonodavstvu:

Univerzalnoj deklaraciji o pravima čoveka, Medjunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Okvirnoj konvenciji o pravima manjina, Medjunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Pariškoj povelji, Ustavu Kosova i drugim relevantnim propisima.

Kosovo ima dosta kvalitetne propise u ovoj oblasti ali nije obezbijedila njihovu dosljednu primjenu.

Naime, treba da se, bez predrasuda i odlaganja, iz društva tolerancije različitosti i suživota transformiše u društvo istinske jednakosti u pravima i obavezama, društvo osetljivo na potrebe drugih i drugačijih i društvo solidarnosti. Nužno je da se u ovoj fazi razvoja kosovskog društva dosledno primjenjuje antidiskriminatorno zakonodavstvo i korpus posebnih – manjinskih prava, zagarantovan Ustavom i zakonima.

Takodje, potrebno je da se, široko i bez zadržke, primene mere afirmativne akcije kako bi se obezbedilo poštovanje ljudskih prava i sloboda i posebno segmenta manjinskih prava. To je nepohodan uslov da se manjine integrišu u društvo, a sačuvaju svoj nacionalni i ukupni identitet.

Snažno ćemo se zalagati za proporcionalno zapošljavanje pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u organima državne i lokalne vlasti kako bi konkretno doprineli realizaciji tih politika i ostvarili pravo na životnu egzistenciju. To je preduslov za ostvarenje ideala skladnog multinacionalnog, multiverskog i multikulturalnog društva.

SLOBODA VERE

Romani Inicijativa se zalaže za sekularno ustrojstvo države koje podrazumijeva odvojenost verskih od državnih institucija.

Romani Inicijativa se zalaže za iznalaženje najpogodnijih formi međukonfesionalnog dijaloga i saradnje, uz uvažavanje svih verskih razlika, usmerene ka zajedničkom cilju – razumevanju i toleranciji, za dobrobit svih građana.

Polazeći od slobode vere, kao osnovnog ljudskog prava i uvereni u snažan i trajan, duhovni i moralni potencijal verskih učenja, zalažemo se za:

- punu slobodu delovanja svih religija;
- punu autonomiju njihovih verskih zajednica i striktno poštovanje te autonomije;
- slobodnu izgradnju verskih objekata u skladu sa zahtevima i potrebama vernika i njihovih zajednica. U ovom cilju zahtevaćemo dodelu lokacija i donošenje urbanističkih planova koji uvažavaju realne potrebe za gradnjom verskih objekata;

REGIONALNI RAZVOJ I SMANJIVANJE REGIONALNIH RAZLIKA

Romani Inicijativa smatra da je ravnomerni regionalni razvoj uslov održivog razvoja.

Pojedini regioni Kosova u pogledu razvoja neopravdano zaostaju za centralnim regionom. Nedovoljno iskorišćeni i nevalorizovani turistički, poljoprivredni, energetski, šumski i dr. potencijali, ograničenje su za dalji razvoj države i ekonomije.

Zalagaćemo se za nastavak snažne investicione aktivnosti države u cilju unapređenja javne infrastrukture i snažnu kampanju države da se privuku domaće i strane investicije u privredne aktivnosti, u cilju valorizacije razvojnih resursa u nerazvijenim područjima.

MEĐUNARODNA I REGIONALNA SARADNJA

Intenziviraćemo napore kako bi se podstakla međudržavna saradnja sa susednim državama, posebno sa državama u kojima žive zajednice Roma, Aškalija i Egipćana kao autentično stanovništvo, na principima međusobnog uvažavanja, poštovanja i reciprociteta.

SARADNJA SA DIJASPOROM I ISELJENICIMA

Romani Inicijativa podržava politiku jačeg povezivanja državnih institucija i dijaspore. Smatramo da država mora učiniti mnogo više na jačanju veza sa iseljenicima, dijasporom i njihovim udruženjima. Potencijal naše dijaspore je veliki i briga države mora biti kontinuirana i voditi računa o očuvanju kulturnog, nacionalnog i verskog identiteta naših iseljenika. Smatramo da treba stvarati pretpostavke za realizaciju krupnih investicionih projekata na Kosovu, u kojima bi svoj ekonomski interes našli preduzetnici iz naše dijaspore.

JAČANJE DRŽAVNIH INSTITUCIJA

Zalagaćemo se nepristrasno, nezavisno, efikasno i transparentno pravosuđe. Sudska vlast, kao jedan od najvažnijih stubova svake države i krajnja instanca u zaštiti prava građana treba dosledno da sudi i odlučuje po zakonima ali i evropskoj sudskoj praksi, posebno u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda.

Romani Inicijativa će nastaviti sa snažnim zalaganjem za dosledno sprovođenje politike srazmjerne zastupljenosti pripadnika nevećinskih zajednica u institucijama sistema, na državnom i lokalnom nivou vlasti.

Zalagaćemo se za veće učešće kompetentnih kadrova iz redova manjinskih zajednica, u svim javnim službama.

Učešće Roma, i pripadnika drugih manjinskih naroda u tim službama osnažiće poverenje istih u funkcionisanje tih institucija i službi.

EKONOMIJA

Romani Inicijativa se zalaže za održivi ekonomski i ukupni razvoj.

Zalažemo se da se kroz različite mere ekonomske politike utiče na preraspodjelu dohotka kao i da država, kroz svoje intervencije suzbije siromaštvo i obezbedi socijalnu sigurnost građana.

Romani Inicijativa će insistirati na ravnomernom razvoju svih delova države i valorizaciju raspoloživih prirodnih i ljudskih resursa.

Romani Inicijativa će se zalagati za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća i otvaranje novih i održivih radnih mesta. To će biti naš prioritet da bi naši građani svoju egzistenciju obezbedili u na Kosovu. Nova radna mesta se naročito mogu otvoriti u sektorima: novih prerađivačkih kapaciteta, poljoprivredi, turizmu, trgovini, sektoru usluga.

Romani Inicijativa će se zalagati za kreiranje efikasnih i održivih mera u programima zapošljavanja nezaposlenih lica i jačanju njihove konkurentnosti na tržištu rada. Isto tako, sa lokalnim samoupravama radićemo na sistemskoj podršci privrednicima, razvoju “biznis inkubatora “ i „start up“ centara, osnivanju biznis zona kako bi jačalo preduzetništvo i mogućnost privlačenja i korišćenja sredstava, pogotovo iz fondova EU.

OBRAZOVANJE

Romani Inicijativa će se zalagati da obrazovanje bude jednako dostupno svim mladim ljudima u našem društvu. Zalagaćemo se da država obezbedi besplatne udžbenike za učenike osnovnih škola. Smatramo da treba ulagati značajno veća sredstva u održavanje postojećih predškolskih i školskih objekata, posebno u ruralnom području, izgradnju novih objekata u urbanim područjima i opremanje novim nastavnim sredstvima. Zalagaćemo se za punu digitalizaciju ukupnog sistema obrazovanja, kako bi se u narednom periodu uspešno suočavali sa budućim izazovima.

Romani Inicijativa smatra da postojeće nastavne planove i programe treba unaprijediti u cilju veće zastupljenosti sadržaja koji pripadaju nasljeđu zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

Jedan od glavnih ciljeva Romani Inicijative u ovoj oblasti biće suzbijanje segregacije, diskriminacije i vršnjačkog nasilja kroz obrazovni sistem uvođenjem kroz nastavne programe i sadržaje, ovog veoma važnog problema, ukazivanjem na značaju međusobne tolerancije, poštovanja socijalnih, verskih, intelektualnih i drugih različitosti.

KULTURA I SPORT

Romani Inicijativa se zalaže za afirmaciju istinskih kulturnih vrednosti kao bitnog društvenog sadržaja i značajniju potporu države kulturnim institucijama i stvaraocima. Zalagaćemo se za afirmaciju multikulturnog društva, zaštitu, skladni razvoj i afirmaciju svih kulturnih slojeva i izraza.

Podržavamo punu afirmaciju kulturnog identiteta manjinskih naroda. Smatramo da društvo mora raditi na polju pune integracije manjinskih naroda u institucije, na zaštiti njihovog identiteta, kao i promociji multikulture kao istinske vrednosti.

Pokrenućemo inicijative kojima ćemo podsticati državne institucije da se ozbiljnije posvete našoj tradiciji, običajima, kulturi i ukupnom identitetu. Tražićemo više prostora u obrazovnom sistemu, javnim glasilima, državnoj radio-televiziji, kao i turističkim prezentacijama.

Romani Inicijativa smatra da treba podsticati i unaprijeđivati rad sportskih klubova i udruženja. Mislimo da treba više sredstava izdvajati za razvoj sporta i nagrađivanje sportskih talenata. Potrebno je više raditi na projektima kroz koje se, iz evropskih fondova, finansira održavanje i rad amaterskih sportskih klubova, a posebno u oblasti masovnog sporta i klubova koji okupljaju osobe sa invaliditetom.

SOCIJALNA POLITIKA

Romani Inicijativa smatra da su ekonomska i socijalna politika usko vezane i važne politike svake odgovorne države. Istrajno ćemo nastaviti sa zalaganjima za stalnu, osmišljenu i kontinuiranu brigu o osobama koje su u stanju socijalne potrebe. Briga o socijalno ugroženim kategorijama stanovništva mora biti veća nego do sada, jer se taj broj uvećava zbog zdravstvene i ekonomske krize, gubljenjem radnih mesta i migracijama stanovništva.

Romani Inicijativa će se založiti za uvećanje budžetskih izdvajanja u ovoj oblasti, finansiranje socijalnih programa i osnaživanje centara za socijalni rad kao i za širenje mreže socijalnih ustanova.

Smatramo da više treba raditi na unaprijeđenju podrške socijalno ranjivim kategorijama, osnivanjem fonda kroz koji će se realizovati podrška u materijalnoj pomoći (hrani, udžbenicima, odeći) kako na centralnom tako i na nivou lokalnih zajednica.

OSNAŽIVANJE PORODICE I ZAŠTITA ŽENE

Romani Inicijativa poseban značaj pridaje očuvanju porodice kao jezgra moralnih i etičkih vrednosti i najznačajnijeg faktora u odgoju čoveka. Držimo da je jaka i stabilna porodica temelj jake i stabilne zajednice.

Razvoj i očuvanje porodice koja će predstavljati podsticajni ambijent za pravilan psiho-fizički razvoj dece, afirmaciju roditeljstva i međugeneracijske solidarnosti, a istovremeno će biti važan element socio-demografskog razvoja, naša je vizija porodice. Zalažemo se za veću pomoć porodicama koje podižu decu i, posebno, mlade bračne parove u pogledu rešavanja stambenih pitanja. Ovo je jedan od preduslova afirmacije porodice.

Uloga žene u formiranju zdrave porodice je nezamenljiva. Žena koja rađa i uspešno podiže i odgaja decu, vrši važnu društvenu funkciju. Zalažemo se za posebnu zaštitu žena, kojima se trebaju omogućiti kvalitetna zdravstvena zaštita, dečji dodaci iz javnih fondova, priznanje radnog staža i mogućnost ostvarivanja penzija.

Učešće žena na svim nivoima odlučivanja, prisutnost u kreiranju javnih politika, posebne kvote u izbornom sistemu, biće programski zadaci u narednom periodu. Time ćemo, na praktičan način pospešiti rodnu ravnopravnost i omogućiti veće učešće žena na mestima odlučivanja.

Žena kao stub porodice, ne sme biti izložena ni jednom vidu porodičnog nasilja.

BRIGA O OSOBAMA SA INVALIDITETOM

Romani Inicijativa se zalaže za pravednije i humanije društvo. Mjera humanosti društva jeste stepen njegove brige prema osobama sa invaliditetom.

Romani Inicijativa će se zalagati da se država, više nego do sada, brine o osobama sa invaliditetom. Potrebno je da se, kroz donošenje adekvatne zakonske regulative i njenu punu implementaciju, stvore preduslovi da se ova populacija aktivnije uključuje u društvo.

Takođe, neophodna je veća edukacija i upoznavanje društva sa njihovim problemima, kao i jačanje svesti o tome da je ovim licima potrebna kontinuirana društvena briga i pažnja, koja treba da se ogleda u većim mogućnostima njihovog lečenja, školovanja, zapošljavanja, informisanja i pune socijalne inkluzije.

SLOBODA MEDIJA I JAVNI SERVIS

Romani Inicijativa će se snažno zalagati za jačanje medijskog pluralizma i medijskih sloboda.

Smatramo da je širenje mrženje i netrpeljivosti bilo koje vrste nedopustivo. Posebno smo bili svedoci širenja netrpeljivosti prema određenim manjinama na Kosovu.

Snažno ćemo se zalagati za zakonsko procesuiranje i kažnjivost svih oblika širenja netrpeljivosti, vredjanja ili mržnje, prema bilo kome, putem medija – elektronskih, pisanih, štampanih, portala ili društvenih mreža.

Tražićemo veće učešće programa za manjinske nacionalne zajednice u javnom servisu.

NEVLADIN I CIVILNI SEKTOR

Romani Inicijativa smatra da su civilni sektor i nevladine organizacije korektiv i partner u demokratskom razvoju društva i da njihovi predstavnici trebaju biti deo svih procesa.

Zalagaćemo se za jačanje civilnog sektora i dawaćemo podršku projektima nevladinih organizacija u svim sferama društva. Smatramo da je potrebno osnaživanje civilnog sektora, posebno u sredinama koje zaostaju u razvoju.

SARADNJA SA DRUGIM STRANKAMA

Romani Inicijativa će ciljeve utvrđene ovim programom ostvarivati, demokratskim političkim sredstvima i u saradnji sa drugim demokratskim snagama.

U tom smislu, Romani Inicijativa sebe vidi kao deo političkih snaga i demokratskih struktura koja podupiru i promovišu vrednosti slobode, demokratije, pravne države, poštovanja temeljnih ljudskih i manjinskih prava, porodičnih i tradicionalnih vrednosti, ravnopravnosti žena i muškaraca, solidarnosti, socijalnog staranja i tržišne ekonomije.